

SCHULD *Sanering*

- 1 Nadja Jungmann werkt als adviseur bij Hiemstra & de Vries en is verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Zij promoveerde in 2006 op het onderwerp: 'De Wsnp: bedoelde en onbedoelde effecten op het minnelijk traject'. Erica Schruer werkt als advocaat in Rotterdam. Zij is sinds 1985 onder meer als adviseur en bewindvoerder betrokken bij schuldhulpverlening in het minnelijk en wettelijk traject en publiceert hierover regelmatig.
- 2 Daarbij willen wij wel aantekenen dat deze uitspraak meer gegeneraliseerd wordt dan gelet op de specifieke kenmerken van dit geval redelijk lijkt.
- 3 Zoals die niet gedetailleerd alleen is neergelegd in de wet, maar ook in andere (openbare) bronnen zoals de Recofa richtlijnen WSNP, zie www.wsnp.rvr.org en kennisbank schuldhulpverlening.
- 4 Mocht dit traject niet leiden tot een doeltreffend systeem, dan zal de wetgever bij algemene maatregel van bestuur alsnog certificering aan de branche opleggen (*Kamerstukken II 2006/07, 29 942, nr. 32*).
- 5 Wij denken hierbij aan een postblokkade die gelijk is aan het ophouden of doorsturen van post door TNT-post voor mensen die op vakantie gaan of verhuizen.
- 6 Bij een saneringskrediet is dit de rente op het krediet en bij een bemiddeling een onkostenvergoeding.
- 7 Hiermee bedoelen we dat de schuldhulpverlening aansluit op andere instanties en lokale voorzieningen op het terrein van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Wet Werk en Bijstand (WWB) en daardoor ook bijdraagt aan het realiseren van Wmo- en WWB-doelstellingen.

Vernieuwing Wsnp per 1 januari 2008

Wat betekenen de wijzigingen in de Wsnp voor gemeenten?

Door Julia den Hartogh en Erik Rutten
adviseurs van Stichting StimulanSZ.¹

Na een vrij geruisloze behandeling in de Eerste Kamer in mei 2007, is op 1 januari 2008 de nieuwe Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) in werking getreden. Met de nieuwe wet wil de regering een halt toe roepen aan twee ontwikkelingen: het dalende slagingspercentage binnen het minnelijk traject en het stijgende beroep op de Wsnp. Zij wil dit doen door:

- het minnelijk traject te versterken; en
- de toegang tot de Wsnp te beperken.

Vraag is natuurlijk of de wijzigingen daadwerkelijk de beoogde effecten zullen hebben. Met betrekking tot het slagingspercentage worden door Jungmann en Schruer in dit nummer al kanttekeningen geplaatst (*Schuldsanering 2007/6*, p. 8 e.v.). Die eerste vraag staat in dit artikel echter niet centraal. De gewijzigde wet heeft naast een aantal gewenste effecten, immers ook een aantal – bedoelde dan wel onbedoelde – neveneffecten. Deze neveneffecten stellen eisen aan de uitvoerders en het gemeentelijk beleidskader. Dit artikel richt zich op die neveneffecten en de eventuele extra eisen die daaruit voortvloeien.

Versterking van het minnelijk traject

Met de invoering van de nieuwe Wsnp kan de rechter een schuldenaar pas toelaten tot de Wsnp wanneer alle middelen voor een minnelijke regeling zijn uitgeput. Het minnelijke traject krijgt daarbij extra middelen om schuldeisers die dit traject frustreren aan te pakken. De nieuwe middelen zijn het dwangakkoord en het moratorium.

Het dwangakkoord

Het dwangakkoord is bruikbaar als binnen het minnelijke traject vrijwel alle schuldeisers meewerken, maar een of enkelen de totstandkoming van een minnelijke regeling blokkeren. Het akkoord dwingt deze schuldeisers om mee te werken. De gedachte is dat de weigerachtige schuldeisers – dit wetende – al in het minnelijke traject eieren voor hun geld zullen kiezen. De wetgever hoopt daarmee dan ook de druk op het wettelijke traject te verminderen.

Met de invoering van de nieuwe Wsnp kan de rechter een schuldenaar pas toelaten tot de Wsnp wanneer alle middelen voor een minnelijke regeling zijn uitgeput.

De mogelijkheid van een dwangakkoord bestond ook al binnen de “oude” Wsnp. De schuldenaar moest dan via een kort geding – los van het Wsnp-verzoek – van de schuldeiser(s) medewerking vorderen. Een kort geding kost echter geld, bijvoorbeeld voor een advocaat. Deze kosten vormden voor de schuldenaar vaak een onoverkomelijke drempel. De nieuwe dwangakkoord regeling is kostenvrij. De regeling is bovendien vormgegeven als een van de vaste stappen voorafgaande aan – en dus niet los van – een Wsnp-verzoek. De dwangakkoordregeling is als het ware – wanneer de omstandigheden daartoe aanleiding geven – zonder meer toe te voegen aan een Wsnp-verzoek. In combinatie met een volledig verzoek legt de schuldenaar dan bij de rechtbank de

vraag neer om een of enkele weigerachtige schuldeisers tot medewerking te dwingen om zo alsnog het minnelijk traject mogelijk te maken.

Zit de schuldenaar bij afwijzing van het dwangakkoord vervolgens zonder meer vast aan zijn Wsnp-verzoek? Het antwoord hierop is nee. In artikel 287a, zevende lid van de Faillissementswet (nieuw) staat dat de schuldenaar het Wsnp-verzoek uitdrukkelijk moet handhaven, anders volgt er geen beslissing. Na de afwijzing van het dwangakkoord beslist de rechter dus niet automatisch op het Wsnp-verzoek, maar kan de schuldenaar zijn verzoek nog intrekken.

Te verwachten effect van het dwangakkoord

Op deze vraag gaan reeds Jungmann en Schruer ook in. Artikel 287a, vijfde lid van de Faillissementswet (nieuw) bepaalt dat de rechtbank het verzoek toewijst als de schuldeiser redelijkerwijs niet had kunnen weigeren. Uit de Memorie van Toelichting van januari 2005 blijkt dat de minister zelf vooral mogelijkheden ziet als crediteuren meer of sneller geld terugkrijgen in het minnelijke traject dan in het wettelijke Wsnp-traject. Die mening lijkt echter achterhaald nu de Hoge Raad in zijn arrest van 12 augustus 2005 (C04/144HR, LJN: AT7799) vooropstelt dat de weigerachtige schuldeiser in beginsel voldoende redenen heeft om niet met dit traject akkoord te gaan, ook wanneer een hogere of snellere aflossing in het minnelijke traject in het vooruitzicht wordt gesteld. Het minnelijke traject mist immers, zo stelt de Hoge Raad, de waarborgen die de Faillissementswet biedt met betrekking tot de

SCHULD*Sanering*

vaststelling van en het toezicht op de vermogenspositie van de schuldenaar door de curator of de bewindvoerder en de rechter-commissaris.

Toch zien we ook na dit Payroll-arrest bij verschillende rechtbanken uitspraken waarin de belangenafweging positief uitvalt voor de schuldenaar. Een mogelijke reden is dat het stigma en het gebrek aan begeleiding voor de schuldenaar binnen het wettelijke traject zwaarder wegen dan de waarborgen voor de schuldeiser in het Wsnp-traject. Echt duidelijke lijnen zijn nog niet aan te geven, maar we mogen verwachten dat met de invoering van de nieuwe Wsnp snel meer rechtspraak op dit vlak zal komen. Zonder meer nu:

- a. de schuldenaar altijd eerst moet bekijken of een minnelijke regeling via een dwangakkoord toch mogelijk is, voordat hij een Wsnp-verzoek kan indienen;
- b. het doorzetten van een verzoek tot een dwangakkoord zonder kosten is; en
- c. er voor de schuldeiser geen aanleiding bestaat zijn weigering puur met de dreiging van een dwangakkoord al in te trekken.²

Wil een beroep op een dwangakkoord enige kans van slagen hebben, dan dient de schuldenaar met de juiste argumenten de rechter tegemoet te kunnen treden. De

Wil een beroep op een dwangakkoord enige kans van slagen hebben, dan dient de schuldenaar met de juiste argumenten de rechter tegemoet te kunnen treden.

kennis van die juiste argumenten kan niet van de schuldenaar zelf worden verwacht. Die kennis is aan de schulddienstverlener. Het is aan hem om de schuldenaar in de keuze voor een verzoek tot een dwangakkoord te ondersteunen en van de (toekomstige) jurisprudentiële ontwikkelingen op dit vlak weet te hebben.

Het moratorium

Een moratorium voorkomt dat een schuldeiser zijn specifieke inningsmogelijkheden gebruikt terwijl een aanvraag tot minnelijke regeling in behandeling is. De wet omschrijft in welke situaties een moratorium mogelijk is:

- a. als een verhuurder een gedwongen woningontruiming wil uitvoeren;
- b. als een leverancier gas, water en/of licht wil afsluiten; en
- c. als een zorgverzekeraar de verzekering wil stopzetten.

Met een verzoek op basis van artikel 287b van de Faillissementswet (nieuw) kan de schuldenaar de ontruiming-, beëindiging- of ontbindingmaatregel opschorten. Een en ander houdt in dat bijvoorbeeld de verhuurder niet mag ontruimen tijdens een door de rechter vastgestelde periode van maximaal zes maanden. Gedachte hierachter is dat de schuldenaar zo (beperkt) de tijd krijgt om de schulden in kaart te brengen en een aanbod aan alle schuldeisers te doen. De schuldeiser kan in die periode zijn schuld niet innen op een wijze die een eventuele minnelijke regeling frustreert.

Het eigenlijke voorstel – de regeling in artikel 287b Faillissementswet is bij amendement opgenomen – beoogde een algemeen moratorium, waarbij de Wsnp-rechter ook een schorsing van beslag en executie kan opleggen. De minister heeft zich echter tegen een dergelijk moratorium verzet, waardoor de werking is beperkt tot bovengenoemde situaties. Een en ander heeft daardoor wel tot gevolg dat eventueel dezelfde schuldeisers die niet tot ontruiming, beëindiging of ontbinding mochten overgaan, wel door beslag te leggen en executies te starten voor een vorm van inning kunnen kiezen die alsnog de totstandkoming van een schuldregeling frustreert. Toch betekent het beperktere moratorium een versterking van het minnelijke traject. In de oude situatie kon de schuldenaar voor wie geen betalingsregeling mogelijk was, een ontruiming, beëindiging of ontbinding alleen voorkomen door toelating tot de Wsnp. Met de nieuwe Wsnp blijft de deur naar het minnelijke traject openstaan, zij het voor een beperkte tijd. Doel is aldus dat binnen de door de rechter gestelde termijn alle mogelijkheden voor een minnelijke regeling worden onderzocht. Aan het einde van de termijn brengt de schulddienstverlener verslag uit aan de rechtbank. Indien geen minnelijke regeling tot stand is gekomen, kan hij hierin ook het verzoek tot een dwangakkoord of Wsnp beargumenteren.

Zowel de gemeente als de schuldenaar zelf kan het moratorium aanvragen. Dit is extra van belang nu de wet verder geen

gronden kent waarop de rechtbank een eventueel moratorium kan afwijzen. Verwachting is dan ook dat de rechtbank het verzoek van de schuldenaar of de gemeente veelal zal toewijzen, met een verplicht onderzoek naar de mogelijkheden voor een minnelijke regeling tot gevolg. De gemeente of stadsbank verliest zo (gedeeltelijk) de controle op de toegang tot de eerste fase van het minnelijke traject. Doordat het initiatief tot een moratorium verzoek vanuit de schuldenaar zelf kan komen en de mogelijkheden tot afwijzing minimaal zijn, is de kans immers reëel dat hierdoor schuldenaren in een (versneld) minnelijk traject moeten worden geplaatst, waarbij de gemeente dan wel de stadsbank gegronde twijfel heeft over de saneringsrijpheid van de desbetreffende schuldenaar. Daarbij is de maximale termijn van zes maanden (zeker bij moeilijke doelgroepen) weer zo kort dat het moeilijk of onmogelijk is om in die tijd de schuldenaar alsnog saneringsrijp te maken. De schuld-

In tegenstelling tot de 'oude' Wsnp die alleen afwijzingsgronden noemde, kent de nieuwe Wsnp ook toelatingsvereisten.

dienstverlener – toch al niet om werk verleggen – krijgt een aantal extra schuldenaren toebedeeld voor wie het minnelijk traject in beginsel geen bereikbaar station is. Het is aan de gemeente of stadsbank om oplossingen te zoeken die juist voor deze niet-saneringsrijpe groep toch passend zijn, ook omdat deze personen in hoge mate de harde kern vormen van de armoede in Nederland.

Projecten als Tweede kans huisvesting in eigen woning bieden mogelijk oplossingen. In dergelijke projecten zorgt de woningbouwvereniging voor een vroegtijdige signalering van de schuldenproblematiek. Zodra iemand structurele achterstanden opbouwt of als ontruiming dreigt, draagt de woningbouwvereniging de schuldenaar over aan de schulddienstverlener en het maatschappelijk werk voor specifieke trajecten. Insteek daarbij is om (verdere) escalatie te voorkomen en liefst in een vroeg stadium ander gedrag te bewerkstelligen waarbij de schuldenaar wel in zijn eigen woning blijft wonen. Zowel

SCHULD *Sanering*

gemeente als woningbouwvereniging hebben baat bij het voorkomen van problematische schuldsituaties. Het is daarom denkbaar dat woningbouw en gemeente dit soort projecten gezamenlijk financieren.

Samenwerking en vroegtijdige signalering is ook mogelijk bij zorgverzekeraars die gegevens van een cliënt (met diens toestemming) doorspelen aan de formulierenbrigade van de betreffende gemeente. De formulierenbrigade kan vervolgens met de cliënt bekijken welke regelingen hij niet of te beperkt gebruikt. De brigade helpt de cliënt om die regelingen aan te vragen, zodat er geld beschikbaar komt om achterstanden in te lopen en nieuwe achterstanden te voorkomen. Ook bij verschillende energieleveranciers spelen dit soort projecten. Het is aan de gemeenten om te bepalen of zij op deze alternatieve wijze armoede willen bestrijden, maar het mag duidelijk zijn dat de moratoriumregeling de inzet van juist dit soort projecten aanmoedigt. Daarbij zij ook nog gewezen op de conclusies van Jungmann en Schruer, die dit soort “doelgroep-gerichte” projecten als een vereiste beschouwen voor een verhoging van het slagingspercentage.

Beperking van de toegang tot de Wsnp

Met de nieuwe wet tracht de wetgever ook het groeiende beroep op de Wsnp een halt toe te roepen. Niet zozeer het aantal criteria als wel de aard van de in de Faillissementswet opgenomen criteria is gewijzigd. Zo zijn mogelijke afwijzingsgronden omgevormd tot imperatieve afwijzingsgronden en is het niet langer de rechter die onderzoekt, maar meer de schuldenaar die aannemelijk moet maken. Dat stelt hogere eisen aan het verhaal waarmee de schuldenaar de rechtbank benadert, en vraagt dus ook meer van de dienstverlener die de schuldenaar bij zijn verzoek ondersteunt.

Van mogelijke naar imperatieve afwijzingsgronden

In de nieuwe Wsnp zijn de “oude” mogelijke afwijzingsgronden (‘het verzoek kan worden afgewezen indien...’) omgevormd tot imperatieve afwijzingsgronden (‘het verzoek wordt afgewezen indien...’). Meer specifiek gaat het om:

- het vereiste van goede trouw bij het ontstaan of onbetaald laten van de schulden; en
- het feit dat de Wsnp schuldenaar in de

tien jaar vóór zijn verzoek niet al een Wsnp-regeling moet hebben gehad.

Dit zien we duidelijk bij de volgende twee onderdelen.

Faillissementswet voor 1 januari 2008	Faillissementswet per 1 januari 2008
Het verzoek <i>wordt/kan worden afgewezen</i> indien:	Het verzoek <i>wordt slechts toegewezen</i> indien voldoende aannemelijk is dat:
A. er gegronde vrees bestaat dat de schuldenaar ... zal trachten zijn schuldeisers te benadelen dan wel zijn ... verplichtingen niet naar behoren zal nakomen	A. de schuldenaar ... de verplichtingen zal nakomen en zich zal inspannen zo veel mogelijk baten voor de boedel te verwerven
B. aannemelijk is dat de schuldenaar t.a.v. ontstaan of onbetaald laten van de schulden niet te goeder trouw is geweest	B. de schuldenaar t.a.v. ontstaan of onbetaald laten van de schulden te goeder trouw is geweest

Met betrekking tot het vereiste van goede trouw (a) is daarbij onder zware druk van de Tweede Kamer een afwijzingsbevoegdheid gecreëerd. De Wsnp moest, naar de mening van de Tweede Kamer, bereikbaar blijven voor mensen die door psychosociale problemen of verslaving in de schulden waren geraakt en bij wie de situatie bij aanvraag zo stabiel was dat ze de Wsnp-verplichtingen konden nakomen. De minister heeft in het toegevoegde artikel 288, derde lid Fw daarom de mogelijkheid opgenomen om het gebrek aan goede trouw te repareren: ‘indien voldoende aannemelijk is dat de schuldenaar de omstandigheden die bepalend zijn geweest voor het ontstaan of onbetaald laten van de (desbetreffende) schulden, onder controle heeft gekregen.’ Het moet volgens de minister daarbij wel gaan om objectiveerbare maatregelen. Een voorbeeld is dat de schuldenaar deskundige begeleiding krijgt van bijvoorbeeld verslavingszorg of budgetbegeleiding, die ook tijdens de Wsnp – zolang dat nodig is – wordt voortgezet. Het mag duidelijk zijn dat dit wel (extra) eisen stelt aan het schuldhulpverleningstraject, zowel voorafgaande aan het Wsnp-verzoek als na toelating in de Wsnp. En dat laatste is weer in handen van de gemeente, de stadsbank of haar ketenpartners.

Van onderzoekende rechtbank naar aannemelijk makende schuldenaar

In tegenstelling tot de ‘oude’ Wsnp die alleen afwijzingsgronden noemde, kent de nieuwe Wsnp ook toelatingsvereisten. Feitelijk zijn dit een aantal van de huidige afwijzingsgronden (ex artikel 288, eerste lid, onder a en b en tweede lid onder b Fw), die tekstueel zijn omgevormd. Het lijkt puur een stilistische keuze, maar is meer.

In de ‘oude’ wet is het aan de rechtbank om vast te stellen of er gegronde vrees is dat de schuldenaar zich niet aan de verplichtingen zal houden. De nieuwe Wsnp verlangt daarentegen juist dat de schuldenaar het tegenovergestelde aannemelijk maakt. Er komt dus een grotere bewijslast te liggen bij de schuldenaar en daarmee een zwaardere ondersteuningstaak bij gemeente of stadsbank. Misschien – toekomstige jurisprudentie moet dit uitwijzen – is die bewijslast nog zeer beperkt bij het aannemelijk maken van toekomstig (goed) gedrag, maar voor de goede trouw wordt duidelijk wel een groter beroep gedaan op

De bewijslast is in de nieuwe regeling wat een aantal zaken betreft immers bij de schuldenaar terechtgekomen.

de rapportagevaardigheden van de schulddienstverlener. Dit komt mede doordat de goede trouw en het aannemelijk maken daarvan vele aspecten kent. Denk bijvoorbeeld aan de aard en omvang van de schulden, het tijdstip waarop de schulden zijn ontstaan en in hoeverre het de schuldenaar te verwijten is dat hij de schulden heeft laten ontstaan en niet heeft afgelost. Maar ook de vraag of de schuldenaar zich genoeg heeft ingespannen om de schulden te voldoen of juist het verhaal van de schuldeisers heeft geprobeerd te frustreren, speelt een rol.

Zelfs als het alleen gaat om de aard van de schuld geldt dat de rechter de nodige informatie niet kan halen uit de stukken die bij het verzoekschrift horen. Uit de staat

SCHULD *Sanering*

van baten en schulden blijkt bijvoorbeeld niet wanneer een vordering is ontstaan en of het om een fraudeschuld gaat of verwijtbare overbesteding. Dit kan echter wel bij de door of namens de gemeente af te geven Wsnp-verklaring alsmede in het verslag dat de schulddienstverlener bij afloop van het moratorium aan de rechtbank dient te overleggen. Aandacht voor (het gebrek aan) goede trouw is niet wettelijk voorgeschreven, maar anders heeft de rechtbank slechts weinig middelen om enige goede trouw aannemelijk te achten en is het afhankelijk van de mate waarin de rechtbank een en ander ter terechtzitting nader wil onderzoeken. Die neiging tot nader onderzoek is bij de rechtbanken even wisselend als de vaardigheid van de individuele schuldenaar om zich mondeling correct uit te drukken.

We verwachten dan ook dat de verscherpte toelatingseisen voor de Wsnp een zwaarder beroep doen op de kennis en vaardigheden van de dienstverlener, vooral als het gaat om de juridische invulling van het schuldhulpverleningstraject. De bewijslast is in de nieuwe regeling wat een aantal zaken betreft immers bij de schuldenaar terechtgekomen en het is aan de dienstverlener die bewijslast samen met de schuldenaar in te vullen.

Conclusie

Met de invoering van het moratorium en het dwangakkoord per 1 januari 2008 krij-

gen de gemeente en stadsbank nieuwe middelen binnen het minnelijke traject. Hoewel nog onduidelijk is of het dwangakkoord meer dan marginaal toegepast zal worden, mogen we zeker van het moratorium verwachten dat dit het minnelijke traject zal versterken. Neveneffect van het moratorium is wel dat de gemeente haar dienstverlening uit moet breiden naar de groep moeilijk tot niet saneringsrijp te maken schuldenaren. Dit kan onder meer door middel van verschillende (preventie)projecten. Zonder die investering herbergt het moratorium het risico dat er veel energie verloren gaat met onderzoek naar de mogelijkheden van een minnelijk traject bij schuldenaren voor wie al duidelijk is dat het minnelijke, noch het wettelijke traject een reële optie is gezien de persoon zelf of zijn omstandigheden. In het ongunstigste scenario leidt dat tot een aanzienlijk hogere werkdruk en groeiende wachtlijsten. Het is aan de gemeente om te bepalen of zij dit op de koop toe neemt en zo nee, om beleidsmatige oplossingen te vinden.

Anderzijds zorgen de wijzigingen binnen de Wsnp ook voor een (verdere) juridificering van het minnelijke traject. Die verdere juridificering komt van twee kanten:

- De invoering van het moratorium en het dwangakkoord, waardoor voorafgaand aan het eigenlijke Wsnp-verzoek gerechtelijke procedures kunnen lopen. Van de dienstverlener mogen we verwachten dat hij de schuldenaar onder-

steunt bij deze procedures en de relevante argumenten uit het verhaal van de schuldenaar weet te destilleren en samen te vatten, bijvoorbeeld in het verslag dat hij aan het eind van het moratorium uitbrengt.

- De gewijzigde toelatingscriteria, waardoor de schuldenaar een aantoonplicht heeft gekregen.

Het is onder meer aan hem om zijn goede trouw met betrekking tot het ontstaan of onbetaald laten van de huidige schulden aannemelijk te maken. Ook hiervoor geldt dat de schulddienstverlener de schuldenaar moet ondersteunen, wat alleen reëel is als de dienstverlener de juridische invulling van de verschillende criteria kent.

Dit alles verlangt steeds meer oog van de dienstverlener voor het rechterlijke traject en de daarin gehanteerde criteria (zoals jurisprudentie rond het dwangakkoord) om de schuldenaar correct en adequaat te kunnen adviseren. Is uw gemeente daar klaar voor?

- 1 Stichting StimulanSZ is gespecialiseerd in ondersteuning van gemeenten bij de uitvoering van de lokale sociale zekerheid. Julia den Hartogh en Erik Rutten zijn tevens de auteurs van het Handboek Schulddienstverlening van Stichting StimulanSZ.
- 2 Weliswaar kan hij veroordeeld worden in de kosten van de procedure, bij toekenning van het verzoek, nu er in wezen echter geen kosten aan de procedure zijn verbonden, is die dreiging beperkt.

Oorzaken van vroegtijdige uitval uit de schuldhulpverlening in Tiel

*Door Hilde Oosten
adviseur bij KWIZ¹*

Begin 2007 heeft de gemeente Tiel KWIZ gevraagd onderzoek te doen naar de vroegtijdige uitval uit de schuldhulpverlening. Aanleiding was de constatering dat er veel potentiële cliënten zijn voor schuldhulpverlening in Tiel, die geen aanvraag indienen. Met potentiële cliënten bedoelen we in dit geval: men-

sen die zich melden bij het Bureau Schuldhulpverlening, van wie na een korte screening wordt vastgesteld dat er sprake is van problematische schulden. De gemeente wilde weten hoe groot deze groep was en wat de oorzaken waren van de uitval. Ook is onderzocht of er verschillen waren in persoonskenmerken tussen de groep 'uitvallers' en de groep cliënten die wél het hulpverleningstraject ingingen.

Onderzoeksoepzet

Met ingang van april 2005 is het Bureau Schuldhulpverlening te Tiel overgestapt op het registratiesysteem GWS4All. Alle cliënten die een aanvraag indienen voor schuldhulpverlening worden sinds die datum in dit programma geregistreerd. Ook de resultaten van de hulpverlening worden hierin vastgelegd.

Dit bestand is gebruikt voor de analyse van een aantal kenmerken van de gebrui-